

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Навчальний рік 2022-2023

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ»

(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компонент

Форма здобуття освіти   очна
(очна, заочна, дистанційна)

Галузь знань   22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність   221 «Стоматологія»
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Стоматологія»

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

Курс   1-й

Силабус освітнього компоненту розглянуто
на засіданні кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я

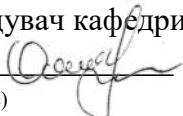
Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем громадського здоров'я

Протокол від.
“29” червня 2022 року № 14

Протокол від.
“30” червня 2022 року № 10

Завідувач кафедри

(підпис)

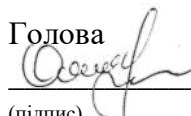

проф. В.А. Огнєв

(прізвище та ініціали)

Голова

(підпис)

проф. В.А. Огнєв

(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Огнєв В.А., завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, професор, д.м.н
2. Мартиненко Н.М., доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, к.і.н
3. М'якина О.В., доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, к.м.н

Дані про викладачів, що викладають освітній компонент

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Огнєв Віктор Андрійович , д. мед. н., професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я;
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Громадське здоров'я, Основи громадського здоров'я, Доказова медицина з основами сучасної епідеміології, Біостатистика, Організація медико-соціального наукового дослідження, Комунікація в сфері охорони здоров'я Сайт університету: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=232%3A2011-05-19-08-08-34&catid=7%3A2011-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk АСУ: http://31.128.79.157:8080/profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4918 ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7319-1424 Scopus: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208735130
Контактний телефон	+38-099-95-47-120, 057-707-73-20
Корпоративна пошта викладача	va.ohniev@knmu.edu.ua
Консультації	понеділок 15.30-17.00
Локація (очні)	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Мартиненко Наталія Миколаївна , доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, кандидат історичних наук
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Історія та філософія медицини АСУ: http://31.128.79.157:8080/profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=45 ORCID: http://orcid.org/0000-0003-3018-2514 Google Scholar: http://scholar.google.ru/citations
Контакт-ний тел.	+38-067-906-15-69, 057-707-73-20
E-mail:	nm.martynenko@knmu.edu.ua
Розклад занять	Відповідно до розкладу навчального відділу
Консультатції	четвер 15.30-17.00
Локація	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Мякіна Олександр Володимирович , доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я;
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Громадське здоров'я, Основи громадського здоров'я, Доказова медицина з основами сучасної епідеміології, Біостатистика. Методологія наукової роботи. Діловодство. Соціальна робота. Історія медицини. Сайт

	університету: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=232%3A2011-05-19-08-08-34&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk ACU: http://31.128.79.157:8080//profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=9486
Контактний телефон	+38-096-30-50-992, 057-707-73-88
Корпоративна пошта викладача	ov.miakina@knmu.edu.ua
Консультації	вівторок 15.30-17.00
Локація (очні)	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Подприядова Анна Анатоліївна асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, доктор філософії
Контактний тел.	+38-063-762-23-94
E-mail:	aa.podpriadova@knmu.edu.ua
Розклад занять	Відповідно до розкладу навчального відділу
Консультації	вівторок 15.30-17.00
Локація	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Історія медицини» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис освітнього компоненту (анотація) Вибірковий освітній компонент «Історія медицини» є спрямовуючою і пов'язуючою ланкою у вивченні розвитку всіх галузей медицини. Вивчаючи цей освітній компонент у студентів формується комплексний підхід до історії медицини як до цілісного культурологічного процесу.

Предметом вивчення освітнього компоненту є загальна історія медицини і стоматології, вивчення закономірностей розвитку медичних знань та стоматологічної діяльності в різні історичні епохи.

Міждисциплінарні зв'язки: матеріали з історії медицини співвідносяться з матеріалами з історії науки, релігії, філософії, економіки, права, суспільної психології.

Пререквізити. Ґрунтується на вивченні здобувачами освіти освітніх компонентів: історія України та української культури; філософії, етики, деонтології.

Постреквізити. Знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даного освітнього компоненту, потрібні для вивчення фундаментальних та клінічних освітніх компонентів.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Метою вивчення освітнього компоненту є отримання інформації про походження, формування і розвиток медицини і стоматології в різні історичні періоди, а також, формування у здобувачів освіти цілісної уяви про зародження та розвиток медицини і стоматології в залежності від суспільно-економічної формації; забезпечення фундаментальної підготовки та набуття практичних навичок для подальшої професійної діяльності лікарів-стоматологів.

1.2. Основними завданнями вивчення освітнього компоненту є визначення періодів накопичення знань і практик надання медичної і стоматологічної допомоги в різні історичні періоди, вивчення поглядів на стан здоров'я, причини захворювань, засоби профілактики, лікування в залежності від світогляду та умов життя у відповідні історичні періоди; визначення та обґрунтування засобів лікування в залежності від стану наук та науково-технічного прогресу; внесок у світову скарбницю медицини видатних вчених, лікарів; знайомство з основними джерелами з історії медицини; знання специфіки та особливостей розвитку медицини і стоматології України у різні історичні періоди, а також, формування основ професійної культури, виховання гордості та відчуття необхідності обраної спеціальності.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1. Згідно з вимогами стандарту освітній компонент забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

– *інтегральних*:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері охорони здоров'я та за спеціальністю «Медицина» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

– *загальних*:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і набути сучасних знань; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатності до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; демонструвати здатність діяти соціально свідомо.

– *спеціальних (фахових, предметних)*:

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей»:

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим.	+	+		+
2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.	+	+	+	+
3.	Здатність застосовувати знання у практичних	+	+		+

	ситуаціях.				
4.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	+	+		+
5.	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	+	+	+	+
6.	Здатність діяти соціально свідомо	+	+	+	+

1.3.2. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами освіти наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 1 Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 2 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 3 Знати про фактори, що впливають на історію та розвиток медицини, досягнення медицини на різних етапах розвитку світової історії; внесок видатних діячів світової та української медичної науки в національну і світову медицину;

ПРН 4 Визначати проблеми розвитку охорони здоров'я та медичної служби в Україні.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills):**

- застосовувати свої знання при вирішенні професійних проблем;
- сприяти духовному відродженню української медицини;
- орієнтуватися в сучасних проблемах охорони здоров'я і сприяти їх вирішенню.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва)	Вибіркова	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 221 «Стоматологія» (шифр і назва)	Рік підготовки (курс):	
		1-й	
		Семестр	
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 40 самостійної роботи – 50	Освітній ступінь: другий (магістерський) ОПП: Стоматологія	Лекції	
		20 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Самостійна робота	
		50 год.	
		Індивідуальні завдання: – год.	
Вид контролю: залік			

2.1. Опис освітнього компоненту

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Історія медицини як наука і предмет викладання. Медицина первісного суспільства. Медицина Стародавнього Світу.	4	Лекція-візуалізація
2	Медицина Середньовіччя та за доби Відродження.	4	Лекція-візуалізація
3	Медицина Нового часу.	4	Лекція-візуалізація
4	Внесок вчених України у розвиток стоматологічної науки і практики.	4	Лекція-візуалізація
5	Історія Харківського національного медичного університету та його місце в медичній освіті і науці.	4	Лекція-візуалізація

	Всього годин	20	
--	--------------	----	--

2.2.2 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Виникнення медицини та її розвиток у первісному суспільстві. Медицина Античного світу. Методики первісного зуболікування. Стоматологічна допомога у прадавні часи (Ассирія, Єгипет, Китай, Стародавня Греція і Рим).	4	розповідь-пояснення, презентація, метод проєктів	реферати, письмове опитування
2	Медицина Середньовіччя та за доби Відродження. Цирульники та хірургія. Розробка хірургічного та стоматологічного інструментарію	4	розповідь-пояснення, презентація, метод проєктів	реферати, письмове опитування
3	Медицина Нового часу (середина XVII – початку XX століть). Медичний і стоматологічний інструментарій. Видатні лікарі Модерної доби. П'єр Фошар (1678-1761) і його внесок у становлення і розвиток стоматології як науки. Методики знеболювання і анестезія.	4	розповідь-пояснення, презентація, метод проєктів	реферати, письмове опитування
4	Розвиток стоматології у світі та в українських землях у XX столітті. Становлення і формування наукових знань, викладання у зуболікарських школах. Видатні представники стоматологічної науки України. Інновації в стоматології. Періоди формування Української наукової стоматологічної школи. Створення системи стоматологічної служби в Україні. Стоматологічна	4	розповідь-пояснення, презентація, метод проєктів	реферати, письмове опитування

	освіта в Україні.			
5	Історія Харківського національного медичного університету з 1805 року по сьогодні.	4	розповідь-пояснення, презентація, метод проєктів	реферати, письмове опитування
	Всього годин	20		

2.2.5 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Медицина зуболікарські практики первісного суспільства та Стародавнього Світу	10	пошуковий	анотації
2	Розвиток стоматології за Середньовіччя та за доби Відродження	10	пошуковий	анотації
3	Медицина і зуболікування у слов'янських землях і за доби Київської Русі	10	пошуковий	анотації
4	Медицина і стоматологічні практики в Україні (XII – XVII століть)	10	пошуковий	анотації
5	Розвиток стоматології і становлення стоматологічної освіти в Україні (XVIII– поч. XX ст.) Історія стоматологічної служби у Харкові з моменту заснування міста і до початку XXI ст.	10	пошуковий	анотації
	Всього годин	50		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Поточна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти контролюється викладачем академічної групи, після засвоєння студентами кожної теми освітнього компоненту та виставляються оцінки з використанням 4-бальної (національної) системи. Для здобувачів заочної форми навчання до поточних оцінок також належить оцінка за виконане індивідуальне завдання. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ.

Оцінювання поточної та загальної навчальної діяльності (ПНД, ЗНД):

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність проводиться відповідно згідно інструкції «З оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженій наказом ХНМУ № 181 від 21.08.2021.

Підсумковий бал за ЗНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми. До суми балів за ЗНД включається також оцінка за виконану індивідуальну роботу. Відповідно до вказаної Інструкції, перерахунок середньої оцінки за загальну навчальну діяльність (ЗНД) у багатобальну шкалу, для освітнього компоненту, що завершується заліком проводиться відповідно до таблиці 1.

Таблиця 1

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для освітнього компоненту, що завершується заліком)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Проведення та оцінювання підсумкового заняття.

Підсумкове заняття (ПЗ) проводиться за розкладом, під час останнього заняття. Підсумкове заняття передбачає тестові завдання, які виносяться на ПЗ і повинні бути розглянуті в повному обсязі на практичних заняттях з роз'ясненням їх навчальної сутності, тощо.

Оцінювання освоєння практичних навичок, наведені у таблиці 2 «Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти з освітнього компоненту», зокрема оцінювання практичних навичок, що додаються.

Таблиця 2

Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності

здобувачів освіти з освітнього компоненту

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Під час оцінювання знань здобувача, що входять до підсумкового заняття (ПЗ) виставляється оцінка за національною шкалою, яка рахується як оцінка за ЗНД. (таблиця 3)

Таблиця 3

Шкала оцінювання у ХНМУ

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з освітнього компоненту виставляється лише здобувачам, яким зараховані усі заняття включаючи підсумкове заняття.

Питання до заліку

1. Що вивчає історія медицини?
2. Які джерела надають нам відомості про розвиток медицини і стоматології?
3. Які методи зуболікування використовували за первісного ладу?
4. Як релігія впливала на медицину первісного суспільства?
5. В чому полягали особливості храмової медицини у Стародавній Греції?
6. Які медичні школи Стародавньої Греції відомі і в чому полягали особливості їх вчень?
7. В чому полягали причини виникнення хвороб за Гіппократом?
8. Яких принципів лікування дотримувався Гіппократ?
9. Які риси притаманні медицині і стоматології етрусків?
10. Назвіть основні риси розвитку медицини Стародавнього Риму?
11. Що ви знаєте про Цельса і його трактат «Мистецтво»?
12. Який внесок у розвиток медицини зробив Гален?
13. Назвіть особливості розвитку медицини у Західній Європі доби Відродження.
14. Що Ви знаєте про Андреаса Везалія та його фундаментальну працю?
15. Який внесок у розвиток медицини зробив Вільям Гарвей?
16. Кого вважають засновником учення про заразні хвороби?
17. Що Ви знаєте про розвиток хірургії у середньовічній Європі?
18. Який внесок у розвиток хірургії зробив Амбруаз Паре?
19. Які особливості мав розвиток медицини у Візантійській імперії?
20. Які нові медичні установи з'явилися у Візантії?
21. Які особливості мала медицина в Арабських халіфатах?
22. Які медичні установи існували в містах Арабських халіфатів?
23. Що Вам відомо про Ібн-Сіну та його медичну працю?
24. Які особливості притаманні медицині і стоматології Західної Європи доби раннього і класичного Середньовіччя?
25. Як впливала католицька церква на медичну науку?
26. Якою була медична освіта у Західній Європі за доби класичного Середньовіччя?
27. Що спричинило поширення інфекційних хвороб в період Середньовіччя?
28. Які протиепідемічні заходи вживала медицина за Середньовіччя?
29. Яке відкриття зробив Е. Дженнер?
30. Який внесок у медицину зробив П'єр Фошар?
31. Які методи попередження розвиткові гнійних процесів у ранах забуло запропоновано у першій половині XIX століття?
32. Як розвивалася стоматологія у XIX ст.?
33. Що Ви знаєте про перші стоматологічні школи?

34. Який внесок у медицину зробив Роберт Кох?
35. Яке відкриття зробив Вільгельм Рентген?
36. Які методи наркозу були запропоновані у XIX столітті?
37. Що Ви знаєте про історію стоматологічного обладнання і інструментарію?
38. Що Ви знаєте про М.І. Пирогова?
39. Хто виклав фагоцитарну теорію імунітету?
40. Хто з українських вчених зробив істотний внесок у розвиток вітчизняної стоматології?
41. Хто з вітчизняних медиків запровадив сортування поранених в період Кримської війни?
42. Які проблеми фізіології і медицини вивчав вихованець Харківського університету О.М. Філомафітський?
43. Хто був засновником Харківського університету? Що Ви знаєте про цю людину?
44. Коли на медичному факультеті з'явилися перші справжні студенти? Чому так сталося?
45. Хто з видатних вчених-медиків працював на медичному факультеті Харківського університету?
46. Коли медичний факультет Харківського університету почав навчати студентів у власних клініках? Як вони були обладнані?
47. Які періоди розвитку пройшла Харківська вища медична школа?
48. Харківське медичне товариство зробило багато корисних справ для населення міста? Про які з них Ви можете розповісти?
49. Коли у Харкові було організовано Жіночий медичний інститут? З якими перепонами зіткнулися його організатори?
50. Що Ви знаєте про академіка В.Я. Данилевського?
51. Коли і за яких обставин була заснована Харківська медична академія? Які навчальні заклади увійшли до її складу?
52. Коли в Харківському медичному інституті було відкрито стоматологічний факультет?
53. Імена кого з учених-медиків увічнено у назвах вулиць нашого міста? Чим уславились ці люди?

3.1 Контрольні питання

1. Предмет і джерела вивчення курсу «Історія медицини».
2. Поняття хвороби і методи лікування за первісного ладу.
3. Особливості храмової медицини Стародавньої Греції.
4. Лікарі доби античності і їх внесок у розвиток медицини.
5. Особливості розвитку медицини в Арабських халіфатах.
6. Особливості розвитку візантійської медицини.
7. Особливості розвитку медицини у країнах Західної Європи за доби Відродження.
8. Які наукові відкриття Модерної доби істотно вплинули на розвиток медицини?

9. Винахід яких медичних інструментів та приладдя Нового часу істотно полегшив працю лікарів? .
10. Видатні постаті медицини і стоматології Модерної доби.
11. Які методи обстеження хворих почали використовувати лікарі за Модерної доби?
12. Розвиток медицини в Україні за доби Київської Русі.
13. Розвиток медицини в Україні за Модерної доби.
14. Історія Харківського національного медичного університету.
15. Діяльність Харківського Медичного Товариства.
16. Видатні професори Харківського національного медичного університету і їх внесок у розвиток вітчизняної і світової медицини і стоматології.

3.4 Індивідуальні завдання

1. Історія розвитку стоматології та ортодонтії.
2. Розвиток Української школи медицини і стоматології.
3. Історія розвитку стоматологічного інструментарію.
4. Історія розвитку стоматологічного обладнання.
5. Історія запровадження фторування води.
6. Еволюція матеріалів, що використовувались у зуболікуванні.
7. Формування щелепно-лицьової хірургії.
8. Розвиток терапевтичної стоматології.
9. Розвиток хірургічної стоматології.
10. Внесок в медицину вітчизняних лікарів-стоматологів.
11. Історія формування і розвитку стоматологічного протезування.
12. Розвиток імунології та мікробіології. Внесок І.І. Мечникова.
13. Харківська школа стоматології.

3.5 Правила оскарження оцінки

Порядок оскарження результатів оцінювання

1. До початку поточного та підсумкового семестрового (курсowego) контролю процедура оскарження результатів оприлюднюється і доводиться до відома здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Університету.
2. Процедура оскарження результатів складається із трьох етапів: подання скарги, розгляду скарги, прийняття та оприлюднення рішення апеляційної комісії.
3. Подання скарги здійснюється здобувачем вищої освіти особисто у письмовій формі у день оголошення результатів складання екзамену/заліку. Приймає скаргу у формі письмової заяви уповноважена деканом особа. У відповідь на подання скарги, особа яка приймала скаргу, повинна повідомити дату і місце засідання апеляційної комісії.
4. Якщо особа, яка оскаржує результати оцінювання, бажає додати до апеляції додаткові документи, то вона повинна це зробити під час подання скарги. Екзаменаційні (залікові) роботи додатково додавати не потрібно.
5. Апеляційна скарга повинна бути розглянута на засіданні апеляційної

комісії не пізніше двох наступних робочих днів після її подання.

6. Веде засідання голова комісії або, у випадку його відсутності з поважних причин, особа визначена більшістю членів на засіданні апеляційної комісії.

7. Засідання апеляційної комісії повинно супроводжуватись веденням протоколу.

8. Відповідальність за ведення протоколу засідання апеляційної комісії покладається на секретаря комісії.

9. Здобувач вищої освіти, який подавав скаргу, має право бути присутнім на усіх засіданнях апеляційної комісії стосовно власної скарги. У випадку його відсутності, секретарем комісії у протоколі засідання повинен бути зроблений відповідний запис.

10. Засідання вважається неправомірним, якщо на ньому відсутня 1/3 від загальної кількості членів апеляційної комісії.

11. В засіданні апеляційної комісії допускається оголошення перерви.

12. На одному засіданні апеляційної комісії може розглядатись декілька апеляційних скарг.

13. Графіки усіх засідань апеляційної комісії, як правило, повинні бути оприлюднені.

14. Зареєстровані скарги, розпорядження про створення апеляційних комісій, журнали обліку скарг та протоколи засідань апеляційних комісій повинні зберігатись у деканаті відповідного навчального структурного підрозділу протягом 1 року.

15. Копії зареєстрованої скарги, розпорядження про створення апеляційної комісії та протокол її засідання додаються до облікової картки здобувача вищої освіти.

4 ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Політика курсу полягає у дотриманні Етичного Кодексу, укладеного університетською спільнотою, в якому визначено основні моральні принципи (Кодекс корпоративної етики ХНМУ представлений на сайті <http://knmu.edu.ua>)

Відповідно до діючої «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» студенти мають отримати оцінку з кожної теми освітнього компоненту. Якщо здобувач вищої освіти пропустив навчальне заняття він має його відпрацювати відповідно до «Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять». Відпрацювання проводяться щоденно черговому викладачу кафедри.

У разі невчасної здачі здобувачем індивідуального завдання з поважної причини, необхідно повідомити викладача про таку ситуацію та встановити новий строк здачі. Якщо здобувач не встигає з виконанням індивідуального завдання він може попросити у викладача відтермінування з обґрунтуванням причини невчасного виконання (викладач вирішує в кожній конкретній ситуації чи є сенс подовження строку виконання і на який термін).

У разі невиконання завдань під час навчальних занять, чи невиконання частини такого заняття викладач виставляє незадовільну оцінку, яку здобувач має перескласти викладачеві у вільний час, який слід попередньо призначити.

Під час лекційного заняття здобувачам вищої освіти рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші.

Під час практичних занять очікується достатній рівень підготовленості здобувачів до них та активна участь в роботі і виконанні поставлених викладачем завдань. Зокрема, очікується активна участь під час обговорення в аудиторії, здобувачі мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час занять важливі:

- повага до колег, ввічливість та вихованість,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами, підготовленість до заняття.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у різноманітних науково-комунікативних заходах з предметного профілю.

5 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Успішне проходження курсу вимагає дотримання академічної доброчесності, знання та вміння використовувати при підготовці до занять та виконанні завдань Положення про порядок перевірки у Харківському національному університеті текстових документів – дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, матеріалів наукових форумів, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність текстових запозичень.

6 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Історія медицини : [підручник для студентів вищ. мед. навч. закл.] / Ф. Я. Ступак. Вид. 3-тє, випр. і допов. – Київ : Книга-плюс, 2017. – 176 с. : іл., портр. – Бібліогр.: с. 172–173 та в підрядк. Прим. – Імен. Показч.: 174–176. – ISBN 978-966-460-069-6
2. Історія медицини / Голяченко О., Ганіткевич Я. 2-ге вид., допов. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. – 326 с. : іл. – Імен. показч.: с. 309-320. – Бібліогр.: с. 321–323. – [ISBN 978-966-673-281-4](https://doi.org/10.1007/978-966-673-281-4)

3. Історія медицини / Верхратський С. А. – К. : Здоров'я, 2011. – 352 с. – [ISBN 966-463-035-1](#)
4. Опарин А.А. История Древней и Средневековой медицины / А.А. Опарин. – Харьков: Факт, 2017. 784 с.
5. Посібник до вивчення курсу «Історія медицини»/ П.М.Полушкін.– Д.:ДНУ, 2016.– 242 с. URL: http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/cd01488c10e047532387816735b53409Istoriya_medicini_1.PDF

Допоміжна

1. Історія медицини : методичні вказівки для студентів до семінарського заняття за темою «Виникнення медицини, її розвиток у первісному суспільстві. Медицина Стародавнього Світу» для підготовки студентів за спеціальностями 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», 221 «Стоматологія» / Укл. В.А. Огнєв, О.В. Семененко, Н.М. Мартиненко, О.В. М'якина. – Харків : ХНМУ, 2017. – 23 с.
2. Історія медицини : методичні вказівки для студентів до семінарського заняття за темою «Медицина раннього і класичного середньовіччя, та доби Відродження» для підготовки студентів за спеціальностями 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002, «Педіатрія», 7.12010003 «Медико-профілактична справа», 7.12010005 «Стоматологія» / Упор. В.А. Огнєв, О.В. Семененко, О.В. М'якина, Н.М. Мартиненко – Харків : ХНМУ, 2017. – 19 с.
3. Історія медицини : методичні вказівки для студентів до семінарського заняття за темою «Медицина Нового часу середини XVII – початку ХХ ст.)» для підготовки студентів за спеціальностями 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002 «Педіатрія», 7.12010003 «Медико-профілактична справа», 7.12010005 «Стоматологія» / Упор. В.А. Огнєв, О.В. Семененко, О.В. М'якина, Н.М. Мартиненко. – Харків : ХНМУ, 2017. – 20 с.
4. Історія медицини : методичні вказівки для студентів до семінарського заняття за темою «Вчені-медики України» для підготовки студентів за спеціальностями 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002 «Педіатрія», 7.12010003 «Медико-профілактична справа», 7.12010005 «Стоматологія» / Упор. В.А. Огнєв, О.В. Семененко, О.В. М'якина, Н.М.Мартиненко. – Харків : ХНМУ, 2017. – 21 с.
5. Історія медицини : методичні вказівки для студентів до семінарського заняття за темою «Історія Харківського національного медичного університету» для підготовки студентів за спеціальностями 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002 «Педіатрія», 7.12010003 «Медико-профілактична справа», 7.12010005 «Стоматологія» / Упор. В.А. Огнєв, О.В. Семененко, О.В. М'якина, Н.М. Мартиненко. – Харків : ХНМУ, 2017. – 18 с.
6. Contribution of India In Medical Sciences (PDF). Archived from the original PDF on 2018-04-08. Retrived 2018-04-07.
7. Kessel, Grigory (2019). “Syriac Medicine”. The Syriac World. London:

Routledge, pp. 438-59.

7 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. [History of the Health Sciences World Wide Web Links \(Medical Library Association\)](#)
2. [Wellcome Library](#)
3. Collections of books, manuscripts, archives, films and pictures on the history of medicine from the earliest times to the present day. Searchable catalogue of archives and manuscripts. <http://archives.wellcome.ac.uk/> The historical image collection contains over 160,000 images and is keyword searchable.
4. [Online Catalog, National Library of Medicine](#)
5. The NLM Catalog provides access to NLM bibliographic data for journals, books, audiovisuals, computer software, electronic resources and other materials. Links to the library's holdings in LocatorPlus, NLM's online public access catalog, are also provided.
6. [World Health Organization \(WHO\) Historical Collection](#)
7. [Institute of Historical Research, Medical History Page](#)
8. [History of Vaccines Web Site](#)
9. [LitMed: The Literature, Arts, & Medicine Database \(NYU\)](#)
10. The Literature, Arts, & Medicine Database is an annotated multimedia listing of prose, poetry, film, video and art that was developed to be a dynamic, accessible, comprehensive resource for teaching and research in MEDICAL HUMANITIES, and for use in health/pre-health, graduate and undergraduate liberal arts and social science settings.

8. ІНШЕ

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті. [Електронний ресурс]. URL: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ. [Електронний ресурс]. URL: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_adtext.pdf.